

ERIC METAXAS

Zázraky

ČO SÚ, PREČO SA STÁVAJÚ
A AKO VÁM MÔŽU ZMENIŤ ŽIVOT

Zázraky

Zázraky

ČO SÚ, PREČO SA STÁVAJÚ
A AKO VÁM MÔŽU ZMENTÍ ŽIVOT

ERIC METAXAS

Original title: Eric Metaxas: MIRACLES: what they are, why they happen,
and how they can change your life
Copyright © 2014 by Metaxas Media, LLC
This edition published by arrangement with Dutton,
a member of Penguin Group (USA) LLC, a Penguin Random House Company.

Cover design © Francesca Kristal Spinelli, 2015
Cover picture © Subbotina Anna

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2015
Translation © Róbert Hrebíček, 2015

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Mária Benčatová
Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

Všetky príbehy o zázrakoch sú použité so súhlasom.
Niektoré mená a identifikačné údaje boli zmenené.

Seven Stanzas at Easter (Sedem sloh na Veľkú noc) zo zbierky *Telephone Poles and Other Poems (Telefónne stĺpy a ďalšie básne)* od Johna Updika, copyright © 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963 by John Updike. Použité so súhlasom Alfred A. Knopf, impresa vydavateľskej skupiny Knopf Doubleday Publishing Group, divízie vydavateľstva Random House LLC. Všetky práva vyhradené. Akékoľvek použitie tohto materiálu treťou stranou, mimo tejto publikácie, je zakázané. Strany, ktoré prejavia záujem, musia požiadať o súhlas priamo Random House LLC.

Seven Stanzas at Easter (Sedem sloh na Veľkú noc) zo zbierky *Telephone Poles and Other Poems (Telefónne stĺpy a ďalšie básne)* od Johna Updika (Deutsch, 1963)
copyright © John Updike, 1963.

Hoci autor vyvinul maximálne úsilie, aby v čase vydania knihy poskytol presné telefónne čísla, internetové adresy a ďalšie kontaktné informácie, ani on, ani vydavateľ nenesú zodpovednosť za chyby alebo zmeny, ktoré nastanú po vyjdení diela. Vydavateľ nemá kontrolu nad webovou stránkou autora či tretích strán a nenesie zodpovednosť za ich obsah.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-404-5

*Venujem Edovi Tuttlovi –
a so želaním všetkého najlepšieho
prakticky všetkým ostatným ľuďom, ktorých poznám.*

OBSAH

ÚVOD 11

PRVÁ ČASŤ

PROBLÉM ZÁZRAKOV 15

1 VIERA V ZÁZRAKY 17

2 ČO JE ZÁZRAK? 25

3 ZÁZRAKY A VEDA 37

4 JE ŽIVOT ZÁZRAK? 49

5 ZÁZRAK VESMÍRU 63

6 OTÁZKY O ZÁZRAKOCH 73

7 BIBLICKÉ ZÁZRAKY 93

8 VZKRIESENIE 113

DRUHÁ ČASŤ

PRÍBEHY O ZÁZRAKOCH 131

ÚVOD K PRÍBEHOM O ZÁZRAKOCH 133

- 9 ZÁZRAKY SÚVISIACE S OBRÁTENÍM 137
- 10 ZÁZRAKY SÚVISIACE S UZDRAVENÍM 185
- 11 ZÁZRAKY SÚVISIACE S VNÚTORNÝM UZDRAVENÍM 231
- 12 ZÁZRAKY SÚVISIACE S ANJELMI 263
- 13 MNOHOTVÁRNOSŤ ZÁZRAKOV 285
- 14 DOTYK VEČNOSTI 323
- 15 AKO VÁM ZÁZRAKY MÔŽU ZMENIŤ ŽIVOT 361

POĎAKOVANIE 365

O AUTOROVI 366

Zázraky nie sú v rozpore s prírodou, iba s tým, čo o nej vieme.

SVÄTÝ AUGUSTÍN

Ale to, že verím v zázraky, ktoré sa udiali v ľudských dejinách, nie je vôbec mystické. Verím v ne na základe ľudských dôkazov, ako verím v objavenie Ameriky. Je s tým spojený jednoduchý logický fakt, ktorý treba uviesť a vysvetliť. Nejakým spôsobom vznikla mimoriadna predstava, že tí, ktorí neveria v zázraky, zmýšľajú o nich chladne a spravodlivo, kým ľudia veriaci v zázraky ich prijímajú len v spojení s nejakou dogmou. Skutočnosť je však opačná. Ľudia veriaci v zázraky ich prijímajú (správne či nesprávne), pretože majú o nich dôkazy. Ľudia, ktorí v zázraky neveria, ich popierajú (správne či nesprávne), pretože vyrukujú proti nim s nejakou náukou. Neskrývané, zjavné a demokratické je veriť starej predavačke jablk, keď vydáva svedectvo o zázraku, a to práve tak, ako jej veríme, keď vydáva svedectvo o vražde. Priamy a ľudový spôsob je dôverovať roľníkovej výpovedi o strašidle práve tak, ako dôverujete roľníkovej výpovedi o statkárovi. Ako roľník bude mať pravdepodobne veľkú dávku zdravej nedôvery voči obidvom prípadom. Mohli by ste zaplniť Britské múzeum dôkazmi, ktoré roľník uviedol v prospech strašidla. Pokiaľ ide o ľudské svedectvo, je tu celá hŕba svedectiev v prospech nadprirodzenosti. Ak ich odmietate, môžete mať na mysli len jednu z dvoch vecí. Odmietate roľníkovo rozprávanie o strašidle buď preto, že ten človek je roľník, alebo preto, že sa rozpráva o stra-

šidle. To znamená, že buď odmietate hlavný princíp demokracie, alebo potvrdzujete hlavný princíp materializmu – abstraktnú nepravdepodobnosť zázraku. Máte na to plné právo, no v tom prípade je z vás dogmatik. Sme to my, kresťania, ktorí prijímame všetky skutočné dôkazy – ale ste racionalista, ak odmietate skutočné dôkazy, keďže vás do toho núti vaše presvedčenie. Mňa však v tejto záležitosti nenúti žiadne presvedčenie, a keď som nezaujatý preskúmal určité zázraky v stredoveku i v súčasnosti, dospel som k záveru, že sa naozaj udiali. Každý argument proti týmto jednoduchým faktom je argument, ktorý sa pohybuje v kruhu. Ak poviem: „Stredoveké dokumenty svedčia o určitých zázrakoch práve tak, ako svedčia o určitých bitkách“, odpovedia mi na to: „Ale stredovekí ľudia boli poverčiví.“ Ak sa chcem dozvedieť, v čom boli poverčiví, jedinou a konečnou odpoveďou bude, že verili v zázraky. Ak poviem: „Nejaký roľník videl strašidlo“, povedia mi: „Ale veď roľníci sú takí ľahkoverní.“ Ak sa spýtam: „Prečo by mali byť ľahkoverní?“, jedinou odpoveďou bude – lebo vidia strašidlá. Island neexistuje, pretože ho videli iba tupí námorníci; a námorníci sú tupí preto, lebo tvrdia, že videli Island.

G. K. CHESTERTON: ORTODOXIA – OSOBNÁ FILOZOFIA

ÚVOD

Väčšina čitateľov bude pokladať túto knihu za odklon od mojich predchádzajúcich diel. Pokiaľ ide o nedávne životopisy, celkom iste sa s nimi nedá porovnávať. Týkali sa totiž William Wilberforcea a Dietricha Bonhoeffera, ktorých zážitky sa nedali označiť za zázračné, aspoň nie v zmysle, v akom toto slovo používam v tejto knihe. Ich hlboko inšpirujúce životy – mimoriadne činy a úspechy – očividne podnietila vášnivá viera v Boha, o akom sa píše v *Biblii*. Neexistujú však záznamy o tom, že by sa im prihovoral alebo sa im odhalil spôsobom, ktorý by stál za zmienku v takejto knihe. Ich príkladné životy by sme azda mali vnímať ako dôkaz, že človek môže ako veriaci žiť svetoborne, ba až sväto bez toho, aby mal zázračné zážitky. Je to prospešný protipól názoru, že takéto skúsenosti predstavujú nevyhnutný predpoklad kresťanskej viery. Na druhej strane nech táto kniha a udalosti, ktoré v nej opisujem, slúžia ako užitočná pripomienka pre tých, ktorí pokladajú takéto príbehy za nemožné.

Keď som uvažoval nad tým, akú formu by publikácia mala mať, povedal som si, že značnú časť by mali tvoriť samotné príbehy o zázrakoch. Sú to predsa najlepšie dôkazy, aké máme k dispozícii. (Niektorí čitatelia možno zatúžia prejsť priamo na ne a prvej časti sa venovať až potom. Takéto rozhodnutie im s radosťou odpustím.) Zaumienil som si, že knihu obmedzím na príbehy ľudí, ktorých poznám osobne. Rozsah historiek, ktoré som do nej mohol zahrnúť, sa tým prirodzene zúžil.

Výhodou je však to, že som nemusel rozmýšľať nad charakterom či dôveryhodnosťou rozprávačov. Zároveň som tým zdôraznil, že takéto príbehy sú nesmierne časté. Aby som sa k nim dostal, nemusel som preskúmať celý známy svet, iba som sa spýtal ľudí, ktorých som dobre poznal a mohol som im veriť. Mnohých priateľov a známych som o spoluprácu nepožiadala, pretože mi bolo jasné, že keby mi boli vyrozprávali takéto historky všetci, mal by som priveľa materiálu a knihu by som nikdy nedokončil. Vzhľadom na to, koľko príbehov o zázrakoch som zhromaždil v pomerne úzkom okruhu priateľov, je na zamyslenie, koľko ďalších historiek sa skrýva medzi mojimi – a vašimi – známymi.

Príbehy vrátane všetkých podrobností som čo najpozornejšie preveril. Je pre mňa dôležité, aby som sa vyjadroval čo najkonkrétnejšie. Všetko, čo sa úplne jasne nedalo označiť za zázrak, som do knihy jednoducho nezahrnul. Často som kládol otázky, aby som si ozrejmil rozličné aspekty. Veľa ráz rozprávač vychádzal z čohosi, čo by zostalo nevypovedané. Musel som to z neho vydolovať, aby v logike či umeleckom podaní historky nezostalo prázdne miesto. Pýtal som sa na veci, na ktoré by bol pravdepodobne zvedavý aj čitateľ, a odpovede uvádzam v priebehu rozprávania.

Vypočul som si aj príbehy, ktoré boli s najväčšou pravdepodobnosťou zázraky, no pokojne mohli predstavovať aj zhody okolností. Stačila najmenšia pochybnosť, či ide o skutočný zázrak, a historku som pustil z hlavy. Keď som počúval, ako ľudia rozprávajú príbehy o priamom Božom zásahu do ich životov, nesmierne to na mňa zapôsobilo. Je to pokorujúce a povznášajúce – ohromujúce, ale zároveň osvecujúce. Predstava, že Boh, ktorý ovláda celý vesmír, sa natoľko pokorí, že sa dotkne života jedného z nás, je totiž pre nás v konečnom dôsledku nepochopiteľná.

Tým, ktorí si myslia, že tieto príbehy predstavujú iba subjektívne opisy, nie objektívne dôkazy, treba pripomenúť, že de-

ÚVOD

jiny sa skladajú zo subjektívnych rozprávání rozličných ľudí. Na ich základe dospievame k tzv. objektívnej pravde, ktorá je, samozrejme, ešte stále do istej miery subjektívna. Nemožno sa spýtať, či sú takéto veci subjektívne. Jediná relevantná otázka znie, či sú tieto subjektívne opisy spoľahlivé. Odpovede na ňu sú však znova subjektívne – závisia od uhla pohľadu a predpokladov ľudí, ktorí ich poskytujú. Nechcem tým povedať, že objektívna pravda neexistuje, alebo nás zaviesť do močiara relativizmu. Práve naopak. Tvrdím, že musíme dôkladne pretriediť informácie, ktoré máme k dispozícii, a pozorne sa zamyslieť nad svedkami. Rovnako postupuje aj porota predtým, než vynesie rozsudok, a každý človek, keď si chce urobiť názor na nejakú historku. Stojíme tu teda s vedomím, že nemáme na výber. Cúvnuť pred touto úlohou by znamenalo uhnúť pred samotným životom.

PRVÁ ČASŤ

PROBLÉM ZÁZRAKOV

1

VIERA V ZÁZRAKY

Keby celému vesmíru chýbal zmysel, nikdy by sme na to, že zmysel nemá, neprišli: práve tak ako by sme vo vesmíre, kde by neexistovalo svetlo, a teda ani tvorovia vybavení zrakom, nikdy neprišli na to, že je tma. Pojem tma by nemal zmysel.

C. S. LEWIS

V článku o viere a presvedčení, ktorý roku 2013 vyšiel v časopise *The New Yorker*, Adam Gopnik napísal: „Vieme, že... neexistuje nijaký dôkaz, že počas miliárd rokov jestvovania vesmíru nastal čo i len jediný zázračný zásah do prírodných zákonov.“

Tento výrok mi pripadal pozoruhodný. Je ťažké predstaviť si, že by niekto mohol tak sebavedome odmietnuť čosi, čo je prinajmenšom úplne možné a prinajlepšom celkom isté. Potvrdil by to každý, kto zažil nejaký zázrak, pozná ľudí, ktorým sa prihodil, alebo sa oboznámil s literatúrou, kde sa opisujú takéto udalosti. Ako človeka, ktorý žije na Manhattane a dôverne pozná svet, v ktorom sa pohybujú takíto autori, ma to však veľmi neprekvapuje. Iba mi to pripadá pozoruhodné. V tom istom článku A. Gopnik uvádza: „Nemusíme si predstavovať, že nebo neexistuje. Vieme, že je to tak a že po anjeloch budeme navždy pátrať márne.“

Dôvodom, prečo tento autor prichádza s takýmito tvrdeniami, je, pravdaže, predpoklad, že jestvuje iba tento svet. Ta-

kýto pohľad na vesmír celkom vylučuje akúkoľvek možnosť, že za hmotným svetom s časom a priestorom existuje čosi iné. Trochu smutne to zhrnul Carl Sagan: „Vesmír je všetko, čo jestvuje a kedy bude jestvovať.“ Do tejto neradostnej rovnice sa pokúsil vniesť trochu nádeje slovami, že sa skladáme „z rovnakého materiálu ako hviezdy“. Akoby nám to, že pozostávame z tých istých prvkov ako vzdialené gule horiacich plynov, mohlo poskytnúť nejakú poetickú útechu. Slovo hviezdy si spájame s mágiou a so splnenými želaniami. Prečo by sme však z toho mali ťažiť, keď sa hovorí, že za hmotným svetom nič nie je? Veci ako čary, zázraky či želania vraj neexistujú a mali by sme na ne zabudnúť. Ak sme naozaj iba zhluky atómov z periodickej sústavy prvkov, prečo by sme mali túžiť po spomenutej poetickej úteche? Ak sa podriaďujeme tomuto želaniu, nie je to v rozpore s podstatou? Snaží sa Dr. Sagan prikloniť na obe strany, a preto rozkladá riziko? Alebo chce vyhovieť televíznym divákovi a radšej zahmlieva ochromujúcu bezútešnosť svojich slov?

Ak niekto, kto trvá na takomto prísne materialistickom svetonázore, narazí na zázrak alebo čosi, čo sa zaň vyhlasuje, musí už zo svojej podstaty poprieť, že je to pravý zázrak. Ak trvá na tom, že jediný dôkaz, ktorý je ochotný prijať, musí byť prirodzený, očividne sa ho nikdy nedočká. Ide o tautológiu, neriešiteľný kóan, čosi ako: „Vie Boh stvoriť skalú, ktorá bude taká veľká, že ňou nebude môcť pohnúť?“ Dá sa niečo také brať vážne?

Druhá časť tejto knihy obsahuje množstvo príbehov. Za čo ich možno označiť, ak nie za dôkazy existencie zázrakov? Aký názor si na ne urobí čitateľ? Sú to halucinácie, ktorým ktosi uveril? Obyčajné zhody náhod? Lži? Alebo ide naozaj o zázraky?

Historky v tejto knihe predstavujú malý zlomok všetkých príbehov na túto tému. Ak máte záujem o odbornejší pohľad na zázraky a oveľa väčšie množstvo rozprávání, než prinášam

ja, mali by ste si prečítať monumentálne, smerodajné a mimoriadne podrobné dvojzväzkové dielo Craiga S. Keenera *Miracles (Zázraky)*. Každý, kto túži po vyčerpávajúcom vedecskom popretí aforizmu pána Sagana, môže začať práve touto 1 200-stranovou publikáciou.

Predstavte si, že existujú indície – niekto by ich dokonca označil za dôkazy –, že o komunikáciu s ľuďmi sa pokúša najvyššia bytosť. Bolo by ich veľa, no spravodajské médiá a akademické inštitúcie západného sveta by ich ignorovali alebo zamietali. Išlo by o sprisahanie? Podľa niektorých ľudí áno, ja si to však nemyslím. Nebolo by to napriek tomu škandalózne? Ak rozmýšľate, kde sú dôkazy, vedzte, že táto kniha predkladá čitateľom na zváženie časť z nich.

To, či človek verí v zázraky, alebo v nadprirodzeno, súvisí najmä s predpokladmi, ktoré o nich má. Z akých postulátov vychádzame, keď sa pýtame, či sa niečo nachádza za prírodným svetom? Každý z nás má predstavy o podstate vecí, o tom, či čosi môže existovať za hranicou toho, čo vnímame prostredníctvom piatich zmyslov. Niekedy ich formuje vzdelanie, no rovnako často vznikajú – aspoň sčasti – následkom výchovy a pod vplyvom kultúry, v ktorej sme vyrastali.

Keď som bol malý, nikto, koho som poznal, nerozprával o zázrakoch obšírne a možno sa o nich nezmienil vôbec. V newyorskom kostole, kam sme chodievali každú nedeľu – stál vo štvrti Corona v okrese Queens –, kňazi zázraky nerozoberali. Videli v nich čosi, čo sa stalo veľmi dávno, ak vôbec. Ak sa však odohrali v minulosti, prečo k nim nedochádza aj dnes? Nad tým sa nikto nezamýšľal alebo o tom aspoň nehovoril. Bola to akási smutná pravda, ktorú všetci potvrdzovali svojím správaním – tým, že nerozprávali o možnosti zázrakov. Súčasťou tejto pravdy bolo aj naše mlčanie. Pokiaľ sme vedeli, tento smútok sa nedal oddeliť od toho, ako sa veci mali.

Spomínam si, že keď som mal päť či šesť rokov, v nedeľnej škole som vyfarboval jednu biblickú scénu. Na podrobnosti sa